

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРАВОСУДДЯ

В И С Н О В О К

**щодо проекту Закону про внесення змін до Закону України
«Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного
(нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди
їхньої символіки» (щодо засудження та заборони «російського світу»
(«русского міра») в Україні)
(реєстр. № 9139 від 28 вересня 2018 року)**

За дорученням Голови Верховної Ради України від 28 вересня 2018 року Комітет з питань правової політики та правосуддя розглянув на своєму засіданні 17 січня 2019 року (протокол № 76) проект Закону про внесення змін до Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» (щодо засудження та заборони «російського світу» («русского міра») в Україні) (реєстр. № 9139 від 28 вересня 2018 року), поданий народними депутатами України Шевченком О.Л., Шевченком В.Л., Дідичем В.В. та іншими (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту він розроблений з метою засудження «російського світу» («русского міра») як форми націонал-соціалізму (нацизму) як ключового концепту російської національної ідеї, яка є ідеологічним виправданням російського шовінізму, імперіалізму і військової агресії проти країн-сусідів.

Для досягнення мети авторами пропонується внести зміни до Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» (далі – Закон), якими на законодавчому рівні засудити та заборонити в Україні ідеї «російського світу» («русского міра») як форми націонал-соціалізму (нацизму).

Законопроектом також передбачено внесення змін до Кримінального кодексу України та законів України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про інформаційні агентства», «Про вибори Президента України», «Про місцеві державні адміністрації», «Про політичні

партії в Україні», «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань», «Про телебачення і радіомовлення», «Про вибори народних депутатів України», «Про громадські об'єднання», «Про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій».

Розглядаючи Законопроект, Комітет з питань правової політики та правосуддя виходить з такого.

Конституцією України встановлено, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава, у якій людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави (статті 1, 3).

Конституція України визначає засади та механізм здійснення державної влади. Зокрема, у Основному Законі України закріплено, що органи державної влади, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (частина друга статті 19); закони повинні прийматися на основі Конституції України і відповідати їй (частина друга статті 8).

Відповідно до статті 11 Основного Закону України держава має сприяти консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України.

Суспільний лад в Україні ґрунтуються на принципах політичного та ідеологічного плюралізму (багатоманітності), які передбачені частинами першою та другою статті 15 Конституції України. Так, принцип політичного плюралізму знаходить вияв у багатопартійності та свободі політичної діяльності, а принцип ідеологічного плюралізму – у розмаїтті ідеологій як систем концептуально оформлених уявлень, ідей і поглядів на життя, які відбивають інтереси, світогляд, ідеали, настрої людей. При цьому конституційними приписами не передбачається заборона якої-небудь ідеології, так само і об'єднання громадян не можуть бути заборонені шляхом прийняття відповідних законів лише на підставі того, що вони сповідують певну ідеологію.

Разом з тим Основний Закон України містить приписи, які певною мірою обмежують принцип політичного та ідеологічного плюралізму (багатоманітності), а саме: у частині четвертій статті 15 Конституції України передбачено, що держава гарантує свободу політичної діяльності, не забороненої Конституцією і законами України.

Згідно з частиною першою статті 36 Основного Закону України законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей можуть бути встановлені певні обмеження на передбачене Конституцією України право громадян на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації. Як зазначено в абзаці третьому пункту 2 мотиваційної частини Рішення

Конституційного Суду України від 12 червня 2007 року № 2-рп/2007 у справі про утворення політичних партій в Україні, частина друга статті 64 Конституції України, якою передбачено, що конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України, не відносить право на свободу утворення політичних партій до переліку тих свобод, які ніким і в жодний спосіб не можуть бути обмежені. Це свідчить, що Конституція України допускає додаткове унормування законом загальних засад утворення і діяльності політичних партій за умови дотримання загальнодемократичних принципів.

Відповідно до частини першої статті 37 Конституції України утворення і діяльність політичних партій та громадських організацій, програмні цілі або дії яких спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, забороняються.

Статтею 34 Основного Закону України передбачено, що законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності може бути обмежене гарантоване Конституцією України право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

У частині внесення змін до частини першої статті 52 Закону України «Про вибори Президента України», пункту 8 частини першої статті 60 Закону України «Про вибори народних депутатів України» зазначаємо, що Конституція України встановлює вичерпний перелік вимог для кандидатів, які балотуються на парламентських та президентських виборах (статті 76 та 103) і цей перелік не може бути розширений законодавчим шляхом. Тому впровадження наведених новел можливе лише після внесення змін до Конституції України.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України вважає, що за результатами розгляду в першому читанні Законопроект доцільно повернути суб'єктам права законодавчої ініціативи на доопрацювання.

Комітет з питань бюджету прийняв рішення, що Законопроект має опосередкований вплив на показники державного бюджету (може призвести до збільшення видатків та доходів державного бюджету залежно від санкцій за виявлені правопорушення) і у разі прийняття відповідного закону він може набирати чинності згідно із законодавством.

Комітет з питань європейської інтеграції дійшов висновку про те, що Законопроект не належить до пріоритетних сфер адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, або регулюється національним законодавством країн-членів Європейського Союзу, а отже, не потребує експертного висновку.

Український інститут національної пам'яті, проаналізувавши Законопроект, висловив до нього низку зауважень та дійшов висновку, що Законопроект потребує серйозного доопрацювання. Для врегулювання питання засудження відповідної символіки «руського міра», його пропаганди та встановлення відповідальності за поширення такої пропаганди та символіки доцільним є розробка окремого закону, а не внесення змін до існуючого.

На підставі викладеного вище, Комітет з питань правової політики та правосуддя вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України визначитися щодо проекту Закону про внесення змін до Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» (щодо засудження та заборони «російського світу» («руського міра») в Україні) (реєстр. № 9139 від 28 вересня 2018 року), поданого народними депутатами України Шевченком О.Л., Шевченком В.Л., Дідичем В.В. та іншими, шляхом голосування.

2. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити Голову підкомітету з питань засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні Ілленка А.Ю.

Голова Комітету

Р.П. КНЯЗЕВИЧ